

Bluffandet och det demokratiska underskottet

av Bengt-Åke Wennberg

Ett visst hemlighållande är rimligt. Problemet är att man tror att detta bidrar till en konstruktiv utveckling. Man ser det i grunden som "en god gärning". Man tror inte att hemlighetsmakeriet spelar någon roll för själva utfallet. Människor och transaktionsekonomin följer emellertid inte några "hemliga" och underliggande lagar. Människor har en valfrihet. Utfallet av deras handlande blir annorlunda genom erfarenhet.

I SVT:s program Dokument inifrån – Lönesänkarna – som sändes 2013 illustrerade två faktiska förhållanden.

- Dels att våra folkvalda och etablissemangen sedan 70-talet tillämpat det Mats Alvesson och André Spicer kallar "[Stupidity management](#)". Stupidity management används när man är orolig för att de nya insikter och fakta man känner till kommer att skapa en sådan förvirring, ilska, osäkerhet och oro att man i all välmening blockerar möjligheterna för att dessa förhållanden blir kända.
- Dels att det i slutändan kan visa sig att vad man egentligen håller hemligt är att man själv totalt har missförstått situationen. I programmet "Lönesänkarna" visas exempelvis att socialdemokratin i hemlighet beslutade att arbeta för att flytta tillgångar och lönsamhet från transaktionsekonomin, dvs. de löner och förmåner som vi som medborgare kan bevilja oss när ekonomin går bra, till den finansiella ekonomin i tron att detta

skulle stimulera transaktionsekonomin och minska arbetslösheten. [Vilket inte blivit fallet](#). För att undvika skadlig inflation måste arbetslösheten enligt Lars Wilderäng fortsatt hållas hög och räntorna låga.

Jag tror att vi alla kan inse att kombinationen av dessa båda strategier blir katastrofal. De skadliga missförstånden hålls hemliga och kan inte konfronteras. Det är alltså detta som enligt Dokument inifrån kört Sverige, och inte bara Sverige utan hela västvärlden, i sank. Exempelen kan mångfaldigas. Nu senast visar sig exempelvis både försvarsministerns uttalanden om vilken hjälp vi kan räkna med från Nato och infamiljöministerns utsagor om förbättrad tidspassning av SJ vara missledande.

Det förhållandet att beslutsunderlaget inte alltid kan vara öppet för alla måste kommenteras. Ett visst hemlighållande är rimligt. Problemet är att man tror att hemlighållandet bidrar till en konstruktiv utveckling. Man ser det i grunden som "en god gärning". Man tror inte att hemlighetsmakeriet spelar någon roll för själva utfallet.

Man har då helt enkelt utgått från ett vanligt antagande – nämligen att ekonomiska samband följer samma principer som samband inom naturvetenskap och teknik. Man föreställer sig att det finns underliggande ekonomiska lagar och principer som på ett bestämt sätt leder fram till vissa utfall. Genom att manipulera omständigheterna kan man då, tror man, enväldigt uppifrån och utifrån och genom sina exklusiva insikter styra den ekonomiska utvecklingen i en, som man själv tycker, fördelaktig riktning.

Det är därvid själva antagandet om hur ekonomiska sammanhang visar sig och uppstår som i grunden är totalt felaktigt. Människor och transaktionsekonomin följer inte några "hemliga" och underliggande lagar som går att en gång för alla fastställa. Människor har en valfrihet. Människan handlar efter sina föreställningar om världen så som den visar sig för henne i stunden.

De flesta människor vill samhället och oss andra väl. De vill samarbeta och vill bidra till en positiv utveckling för sig och kommande generationer. De behöver kunskap för att kunna bidra till detta. Det är därför galet och skadligt för produktivitet och effektivitet om man "mörkar" eller förmedlar vilseledande information. Då handlar människor, det vill säga alla vi som vill hjälpa till, i blindo. Det är detta som kallas det demokratiska underskottet. [Läs mer om det här](#).

Så här skriver en av mina vänner, Fredrik Lundquist, som är politiker om politikens roll:

Många frågor behandlas av politiker och medborgare som om det handlade om åsikter i allmänhet, stora teorier om hur det borde vara och vilka föreställningar man bör ha om hur vägen dit ser ut.

Detta är en slags normativ ansats som bygger på att man anser sig ha ett problemformuleringsprivilegium och därmed sitter inne med svaren.

För många år sedan talade filosofen och författaren Lars Gustafsson om detta mot bakgrund av socialdemokraternas hegemoni efter andra världskriget. Den som enligt Gustafsson ville vinna medborgarnas röst behövde vinna igenkänning och medskapande i ett politiskt samtal. Så som jag uppfattade saken var det inte i första hand viktigt att argumentationen var välgrundad.

I dag menar jag att de politiska samtalen har stannat vid en abstrakt och intern igenkänning som saknar kontakt med människors egna erfarenheter av "hur det fungerar". De väcker därför inget medskapande. Då vi hålls utanför de interna samtalen kommer vi då att, var och en på sitt sätt, medverka till en blind hörsamhet, eller alternativt till en "olydnad" mot vad det "politiska etablissemanget" bestämmer.

Jag vill påstå att denna grundläggande demokratiska princip, som Gustafsson förespråkade, och som är själva förutsättningen för en "common sense", en förnuftsbyråns gemensam insikt, i dagens samhälle kommer till korta. Både politiker och medborgare har stora svårigheter att göra goda val på grund av sin bristande förmåga att föra viktiga samtal över gemensamma angelägenheter.

Ledande politiker borde stå upp för att föra grundläggande politiska samtal och inte ägna sig åt att skruva på sanningen för att skydda människor från "svåra" gemensamma frågor som de som medborgare naturligen måste ta ställning till och medverka till att lösa.

Det politiska är inte politiker. Arbetsförmedling är inte generaldirektören. Politiker och generaldirektörer har i min värld formellt ansvar för att medborgare och medarbetare förblir "med".

Ta bort "med" i medborgare, medarbetare, medmänniska. Vad blir då kvar? Vi ställs i dag inför problemet hur språk och språkbruk kan

förändras så att du och andra blir ”med” i de sociala sammanhang ni trots allt är medaktörer och delaktiga i.

Referenser

Gustafsson L (2017): Problemformuleringskriteriet. Samhällsfilosofiska studier. 1989. Stockholm: Albert Bonniers Förlag.

Wennberg B-Å, Hane M (2013): Det demokratiska underskottet. Degerfors: Samarbetsdynamik AB.

<https://menvart.se/Filerpdf/2013-bloggar/Demunderskott.pdf>

Wilderäng L (2011): Det stora svaret på allt. Blogg på Cornucopia . Ewig tillväxt i en ändlig värld? 2011-11-09. Ängsjödal Text.

<https://cornucopia.cornubot.se/2011/11/det-stora-svaret-pa-allt.html>